

Tieteen päivät innostivat

Tammikuiset Tieteen päivät 2007 vetivät yleisöä mainiosti. Eri tilaisuuksissa päivien keskuspaikalla Helsingin yliopiston päärakennuksessa ja Tieteiden yössä Kruununhaan liepeillä oli yhteensä 14 900 (edellisellä kerralla 14 400).

Lisäksi Tieteen päiviä seurattiin suorina lähe-tyksinä netin kautta runsaasti: kaikkiaan lähetyksiä käynnistettiin päivien aikana n. 16 500 kertaa (edellisillä päivillä n. 13 500). Kaikkiaan tallen- nettiin yli 130 luentoa, lähes 100 tuntia.

Suurimman yleisömäärän veti odotetusti päivien päätösesiosio ”Fysikaalisen maailman rajoilla”, jossa puhuivat professorit **Kari Enqvist** ja **Esko Valtaoja** sekä tutkija **Syksy Räsänen**: suurin luentosali pullisteli kaikkien lattiapaikkojenkin ollessa täynnä, lisäksi esitykset videoitiin naapurisaleihin. Yhteensä kuuli- joita oli n. 700.

Tieteen päivien kärki yksittäisistä luentoses- sioista tai Päivän paineista yleisömäärin mitat- tuna muodostui seuraavaksi:

1. Fysikaalisen maailman rajoilla 700

2. Tietoisuuden neurofilosofia 450 (puhujina **Antti Revonsuo**, **Harry Scheinin** ja **Sakari Kallio**)

3. Avajaiset 350 (**Ilkka Niiniluoto**, **Erkki Tuomioja** ja **Georgina Mace**)

4. Sivilisaatioiden yhteentörmäys -paini 340 (**Seikko Eskola**, **Juha Sihvola**, mattotuomarina **Raimo Väyrynen**)

5. Kurkistetaan aivoihin 330 (**Riitta Hari**, **Riitta Salmelin**, **Simo Vanni**, **Nina Forss** ja **Synnöve Carlsson**)

Tulevaisuuden energia – onko ydinvoimalle vaihtoehtoja? -paini 330 (**Peter Lund**, **Harri Tuomisto** ja mattotuomarina **Aarne Halme**)

Planetaarioesitykset olivat vanhaan tapaan erittäin suosittuja, kaikkiin näytöksiin tuli yleisöä niin paljon kuin vain Tähtitieteellinen yhdis- tys Ursan pienoisplanetaarioon mahtui.

Rinnakkaisessioita näillä päivillä oli enem- män kuin aiemmin, joten yleisö saatiin hajautet- tua useampiin saleihin.

Koska kaikenlaista mukavaa jäi monelta siksi kuulematta, voi päivien antiin käydä tutustumas- sa netissä. Helsingin yliopiston tietotekniikka- osasto ja Tieteen tietotekniikan keskus CSC ovat

tallentaneet ohjelmaa verkkoon. Tallenteet ja li- sätietoja: <http://video.helsinki.fi>

Seuraavat Tieteen päivät ovat keskiviikosta sunnuntaihin 14.–18.1.2009.

Susiluola

Keskustelu hypoteesista Susiluolasta ihmisasu- muksena ja sieltä löytyneiden kivien mahdolli- sesta artefakti- luonteesta sai kuuman ja näkyvän huomion professori **Joakim Donnerin** julkaistua tutkimustensa tulokset viime *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä. Artikkelin johdosta on julkaisu kym- menittäin laajoja ja näyttäviä artikkeleita eri sa- nomalehdissä.

Esimerkiksi *Turun Sanomissa* (13.12.) laajan artikkelin otsikko totesi että ”Väite Susiluolan esineiden alkuperästä horjuttaa koko Museoviraston arvovaltaa”. Lehti muistutti, että ”pääjoh- taja oli itse kaivamassa kivityökaluja, joita nyt väitetään luonnon muovaamiksi”. Museoviras- ton eristäytymistä keskustelusta hämmästeltiin myös saman lehden pääkirjoituksessa 18.12.

Tieteessä tapahtuu -lehden tarjottiin komment- tia Donnerille; kirjoitus oltiinkin julkaisemassa tässä niteessä ellei olisi käynyt ilmi, että sama kirjoitus ruotsiksi oli jo julkaistu toisissa lehdis- sä (mm. *Hufvudsstadsbladet* 14.1.2007, kirjoittaja- na **Eirik Granqvist**). *Tieteessä tapahtuu* -lehti ei kuitenkaan julkaise aiemmin toisaalla julkaistu- ja keskustelupuheenvuoroja.

Jotakin asian vakavuudesta Museoviraston kannalta kertonee sekin, että *Tieteessä tapah- tuu* -lehden tarjotun suomenkielisen version tiedoston tunnistetiedoista ilmenee, että teks- tin muotoilu on kirjoitettu Museoviraston pää- johtajan koneella. Vahvasti asianosaisen eli Museoviraston puoleltahan ei puheenvuoroa Donnerin kirjoituksen johdosta ole *Tieteessä ta- pahtuu* -lehden eikä kaiketi minnekään muual- lekaan tarjottu. Ei ole haluttu lähteä julkiseen keskusteluun

Julkisuudessa haastattelukommenteissa Don- nerin kimppuun on käyty lähinnä asettamalla kyseenalaiseksi hänen pätevyytensä ja erityises- ti ikänsä – ei itse tutkimusta. Kaivausten johta- janakin toimineen projektin keskeisen toimijan maisteri **Hans-Peter Schulzin** mukaan (*Vasabla-*

det 10.12.) ”han är bara pollenforskare, han är 80 år och har inte gjort något väsen av sig på nästan 20 år”. Purhosen mukaan (*Turun Sanomat* 13.12.) taas ”Professoreilla on vanhemmiten tapana ryhtyä kaikkien alojen asiantuntijoiksi”.

Kun ei asiaperustein pääse Donneriin ilmeisesti kiinni Schulz vetoaa siihen, että Donner on tutkinut vain yhden kiven ja että olisihan niitä ollut muitakin. Ja mikä pahinta, Schulzin mukaan Donner kuuluu ”siihen samaan jengiin, joka on koko ajan yrittänyt ampuu susiluolaa upoksiin”. Tosiasiassa Donner on ollut kuumien keskustelujen aikana täysin hiljaa eikä osallistunut debatteihin eikä liene kuulunut sen enempää ”jengeihin” kuin niiden hang-around-osastoihin. Päättipä vain itse ensin tutkia asiaa ja sitten kirjoittaa tutkimustuloksistaan. Ei kai olisi sitten saanut.

Mitä Donnerin julkaisemisaktiiviteettiin tulee, niin hän on ollut huomattavan aktiivinen ja tuottelias jatkuvasti. Tuorein kansainvälinen artikkeli (yhdessä parin kairolaisen Ain Shams yliopiston tutkijan kanssa) on viime marraskuulta: ”A Neolithic Spindle Whorl from the Abu El-Egl playa, Western Desert of Egypt” (*Bulletin of the Egyptian Geographical Society*). Ja itse asiassa Schulzin, Purhosen ja muutamien muiden Susiluolaa koskevan tieteellisen raportin (julkaistu julkaisusarjassa *Suomen Museo* 2002) julkaisuluettelossa viitataan Donnerin varsin tuoreisiin tutkimuksiin

Jotta asiassa päästäisiin eteen päin, olisi varmasti vähintäänkin perusteltua järjestää laaja asiantuntijoiden seminaari, jossa näitä vahvasti eriäviä näkemyksiä käytäisiin perusteellisesti läpi niin koti- kuin tarvittaessa ulkomaisiin voimin. Järjestäjänä voisivat olla yhtä hyvin Museovirasto kuin Suomalainen Tiedeakatemia, Tieteellisten seurain valtuuskunta tai vaikka jokin yliopistojen laitokset. Tai monet näistä yhdestä: Juoksuhautoihin (vai pitäisikö sanoa ’luoliin’) kaivautuminen ei itse tutkimusta ja tulkintoja vie eteen päin. Jos mitä niin juuri keskustelua ja tutkimusta asia vaatii.

Tieteellisten seurojen synnylle ei loppua näy

Viime numerossa kerrottiin joistakin uusista tieteellisistä seuroista. Kuten arvata saattoi, kyllä niitä tuoreita seuroja enemmänkin piisaa. Esimerkiksi Suomen matkailututkimuksen seura perustettiin vuonna 2004. Seura ryhtyi saman tien julkaisemaan myös omaa *Matkailututkimus*-lehteä.

Ja saa nähdä mitä yliopistohistorioitsijat keivät jatkossa. Ensimmäisessä alan tutkijoiden valtakunnallisessa tapaamisessa päätettiin, ettei uutta tieteellistä seuraa ainakaan vielä perusteta, mutta verkoston kehittämiseen ryhdytään.

Mikä on teos?

Tutkija **Juha Torvinen** kirjoittaa Suomen Musiikkitieteellisen seuran tuoreessa *Musiikkiaikakauskirjassa* 2/2006 fenomenologisesta musiikintutkimuksesta ja sen filosofis-historiallisista taustoista. Lukijaa jäi mietityttämään ”ontologisen musiikin fenomenologian” keskeisen nimen **Roman Ingardenin** näkemykset käsitteestä ’teos’: ”musiikkiteos on ontologisesti intentionaalinen objekti, joka toteutuessaan teoksena vaatii ihmisen osallistuvaa otetta. Pelkkä nuottikirjoitus tai partituuri ei ole vielä teos ...” Niihin liittyvien epätarkkuuksien vuoksi ’teos’ toteutuu vasta ”esittäjän tai kuulijan realisoivien ja konkretisoivien aktien kautta.” Kirja ei ole teos ilman lukijaa, rakennus ei arkkitehtoninen teos ilman ihmistä talon sisällä, ei maalauskaan ilman katsojaa? Mikäli säveltäjän teosluettelo sisältää sävellyksiä, joita ei vielä ole esitetty, ne eivät vielä ole teoksia? Sanoisin, että ongelmallinen määrittelmä teokselle.

Hanskin teos suomeksi

Akatemiaprofessori **Iikka Hanskille** myönnettiin kansainvälisen Ekologia-instituutin huomattava palkinto vuonna 1999, siis eräänlainen ekologien nobel. Palkintosumma oli sängen huomattava, lisäksi palkintoon kuului kirjan kirjoittaminen Ekologia-instituutin kirjasarjaan. Teos *The shrinking world* ilmestyi vuonna 2005 jolloin se tuoreeltaan arvioitiin ja kehuttiin *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 6/2005).

Tieteen päivillä tammikuussa julkistettiin teoksen suomenkielinen laitos *Kutistuva maailma. Elinympäristöjen häviämisen populaatioekologiset seuraukset* (Gaudeamus).

Eturivin luonnontieteilijämme kirjoittavat harvoin yleistajuisia kirjoja alastaan. Siksi tätä on pidettävä merkkitapauksena – ja toivottavasti kannustimena monille muillekin huippututkijoillemme kirjoittaa yleistajuisia monografioita omalta alaltaan.

Eulerin klassikko suomeksi – mutta mistä julkaisija?

Erään kaikkien aikojen matemaatikon, sveitsiläisen **Leonhard Eulerin** (1707–1783) syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 300 vuotta. Asian ympärillä tullaan juhlimaan tänä vuonna, esimerkiksi Baselissa järjestetään suuret juhlat aiheesta (www.euler-2007.ch/).

Tieteessä tapahtuu -lehti noteeraa tapahtuman myöhemmin tämän vuoden aikana laajalla artikkelilla.

Mutta muitakin hankkeita on vireillä. VTT:n tutkija **Johan Sten** on ottanut ja suomentanut Eulerin populaaritieteellisen klassikon ”Kirjeitä saksalaiselle prinsessalle” (*Briefe an eine deutsche Prinzessin über verschiedene Gegenstände aus der Physik und Philosophie*).

Vaan mistä moiselle kustantaja? Teoksen laajuus, 500 sivua, epäilemättä säikäyttää monia.

Juhlivia seuroja

Monella tieteellisellä seuralla on jälleen juhlimisen aihetta.

Esimerkiksi *Suomen farmaseuttinen yhdistys* ja *Uusfilologinen yhdistys* täyttävät 120 vuotta. Suomen Sotatieteellinen Seura puolestaan täyttää 80 vuotta ja juhlii näyttävästi tapahtumaa 7. helmikuuta. Myös Kirjallisuudentutkijain Seura täyttää 80 vuotta.

Föreningen för Nordisk Filologi ja Rakenustietosäätiö täyttävät 75 vuotta, Suomen kansatietouden tutkijain seura täyttää 70 vuotta. 60-vuotiaita ovat puolestaan Arkistoyhdistys,

Elintarviketieteiden Seura, Fysikersamfundet i Finland, Suomen Fysikkoseura ja Suomen Kluunin Kemian Yhdistys.

50-vuotta täyttävät Suomen Heraldinen Seura, Suomen Mineraloginen Seura, Teknillisten Tieteiden Akatemia ja Turun korkeakoulujen yhteiskunnallistaloudellinen tutkimusyhdistys.

Suomen vanhin edelleen toimiva seura on Societas pro Fauna et Flora Fennica, joka on perustettu 1821 eli se täyttää 186 vuotta.

Vuosi 2008 tulee olemaan suomalaisten tieteellisten seurojen kannalta varsinainen merkkitaupaus: Suomalainen Tiedeakatemia täyttää silloin 100 vuotta ja näyttävää juhluvuotta on valmisteltu jo hyvän aikaa.

Tapahtuu seuraavassa lehdessä

Helmi-maaliskuun vaihteessa ilmestyvä seuraava *Tieteessä tapahtuu* -lehti tulee sisältämään laajalti tammikuun Tieteen päivien antia. Lisäksi artikkeleissa pohditaan mm. jäätiköiden ja merivirtojen roolia ilmastonmuutoksen muokkaajina sekä onko arvovapaata tiedettä olemassa.

Kirjoista arvioinnin kohteiksi pääsevät mm. Peter Wardin *Tuntematon elämä*, Keijo K. Kulhan Eino Jutikkala elämäkerta *Jutikkala – Tinkimätön akateemikko*, Jukka Sarjalan toimittama *Tunteet ja sympatia*. Turun Akatemian väitöskirjoja 1700-luvulla, Richard Lynnin ja Tatu Vanhasen *IQ and Global Inequality*, Jürgen Habermasin *Julkisuuden rakennemuutos*, Daniel Dennettin *Lumous murtuu – Uskonto luonnonilmiönä* sekä Tiina Kinnusen *Kiitetyt ja parjatut. Lotat sotien jälkeen*.

Jan Rydman